

Kira Kan Rigakafi da Agaza Magance Tayar da Hankulan Mata

Daga Maria E. Brewer, Babbar Jami'ar Harkokin Ofishin Jakadancin Amirkha A Jumhuriyar Tarayyar Nijeriya

A kowace shekara, a ranar 25 ga watan Nuwamba, muna tunawa da Ranar Kawar da Tayar da Hankulan Mata, da kuma tabbatar da wadansu kwanaki 16, na Yakar Musgunawar da ake yi wa Mata, wadda ta rikide Ranar ‘Yancin Dan Adam ta ranar 10 ga watan Disamba. Wadannan shagulgulan, da Babban Taron Majalisar Dinkin Duniya ya kafa a 1999, ya tanadi gwamnatoci da fungiyoyi, da daukacin jama’ar duniya, da su yunkura da kuma hanzarta bukatar yin kira ga kawar da tayar da hankulan mata.

Tarzoma, ga mata, ta yi karan-tsaye a daukacin kabilu da jinsi da harkokin jin dadin tattalin arziki da na addinai. Ba ta kyale kowa ba. A duniya, an fiyasta kashi daya cikin uku, na matan dake duniya, na shan duka, ko tilasta yin lalata, ko kuma tozarta rayuwarsu. A cewar Hukumar Lafiya ta Duniya, akalla, kashi 35, cikin 100, na matan dake duniya, sun taba yin rangama da tarzomar wani na kusa da su. Alhali, ake rubanya, ko fiye da haka, kan wahalarwa da kuma lalata mata da budurwowin dake da nakasa.

Ana nuna bambanci ga mata, a Nijeriya, kamar yadda ake yi a kasar Amirkha da sauran kasashe. A cewar Shirin Daidaitawa da Sasantawa, akalla, mata da budurwori miliyan 80, a Nijeriya ke fama da wannan bala’i. Al’umma, dungum, na fama da wannan bala’in nuna wa mata bambanci, a fannonin kiwon lafiya, da shari’da tattalin arziki da kuma harkokin tsaro na duniya. A cewar, wani rahoton Bankin Duniya, na kwanan nan, wannan nuna bambancin na bannata kusan kashi 1.2, zuwa kashi 3.7, cikin 100, na yawan arzikan da kasar ke samu GDP — wanda ya yi daidai da abinda wadansu gwammatocin kasashe ke kashewa, a wajen bayar da ilmin firamare. A Nijeriya, kusan za a iya kamanta shi da tsakanin naira miliyan dubu dari, da miliyan dubu daya, zuwa miliyan dubu dari uku da miliyan dubu

hudu. Har ila yau, al'amarin na nuna bambanci ga mata, na matukar yada cutar kanjamau, HIV/AIDS, saboda ba a barin mace, ta zabi abokin tarayyarta, da kuma hana fadin kamuwa da kwayoyin cutar ta HIV, a kuma wadansu al'amurran, don gudun cin mutunci.

Kawo karshen wannan annobar, na bukatar gudunmawar kowa da kowa. Dole, mu lura cewa, tun daga tushen nunin bambancin, ake samun faskancin mata da burdurwoyi, a duniya. A lokacin da mace ko budurwa ta samu kubuta daga tashin hankali, ta kuma samu dama, gwargwado, a harkar ilmi, da kiwon lafiya, da samun aiki, da shiga harkokin siyasa, to, za su daukaka iyalansu, da al'ummarsu da kuma kasarsu, su kuma zama tafarkin kawo canji.

Rigakafi da kawar da nuna bambancin ga mata, na bukatar yin amfani da hanyoyi, da dama. Yana bukatar kara bayar da shawarwari da hada gwiwa, a tsakanin al'ummar duniya, da gwamnatoci, da fungiyoyi, da dama, da kamfanoni da ma shugabannin talakawa. Yana bukatar a karfa wa mata da budurwoyi kwarin gwiwar fadar albarkacin bakinsu, da kuma ilmantar da maza da yara, na amayar da abinda ke damunsu, da gaya wa iyayensu mata da matansu da kawayensu da kannensu, da yayye, mata. Kuma yana da bukatar cikakkars dokar da sharuddan harkokin shari'a.

Kasashe, da dama, sun zartar da dokokin dake magance tayar wa da mata hankali. A cikin watan Maris na 2013, Majalisar Wakilan Nijeriya, ta zartar da Batun Haramta Tayar da Hankalin ga Kowa. Sanya hannu kan wannan Batun, ya zuwa doka, zai kara wa kowa kwarin gwiwar yin aiki tare, wajen aiwatarwa, da nufin kara kulawa da kuma magance wannan al'amarin assha.

Kasar Amirk, na alfaharin da ta sanya al'amarin daidaita damar mata, da kara kwarin gwiwar mata da budurwoyi, a gaba, cikin manufofin kasashen waje. Wannan ya hada da wata gagarumar kulawa, kan magance duk wani nau'i, tayar da hankalin mata. A 2012, Kasar Amirk ta bayyana, Dabaran Rigakafi da Kai Dauki Kan Tayar da Hankalin Mata, a Duniya, a karon farko, dabaran da suka shimfida wani kwakkarwan dandabali da kuma himmar tattaro kan masanan Kasar ta Amirk, da kuma masaniyarsu, ta magance tayar da hankalin mata. Tun kuma lokacin da aka kaddamar da wannan, Kasar Amirk ta samu wata gagarumar nasarar kara gudanar da rigakafi da kai daukin harkokin tarzoma, a cikin kasa, da kuma a hukumomin Kasar Amirk, da ga sauran masu ruwa da tsaki, na kasashen waje, ciki har da kawayensu, da fungiyoyi, da kuma kamfanoni.

Dangane da tunawa da Ranar ta Duniya, Kan Kawar da Tayar da Hankalin Mata, da kuma sake jadadda kokarin kasar ta Amirka, wajen kawo karshen tozarta ‘yancin dan adam, a duniya, Ofishin Jakadancin Kasar Amirka, dake Birnin Abuja da Karamin Ofishin Jakadancin, dake Lagos, sun tsara gudanar da shagulgula, da dama, a bana, ciki har da nune-nunen majigi, kan rigakafin tozarta mata, da tarurrukan kara wa juna ilmi, da kuma na tantaunawa, tare da wakilan fungiyoyin jama’ a, da masana, da kuma inganta shirin “Dadada wa Makwabci,” da zau haifar da sakar wa mata da budurwovi mara.

Ko a gidajenmu ne, ko ga makwabta, ko a daukacin duniya, tozarta mata ba shi da wata fa’ida, ga jama’ a. Kamar yadda Sakataren Gwamnatin Amirka, John Kerry ya bayyana, kwanan nan, “wannan yakin, na da bukatar himma daga kowanenmu. Dole mu rika jibintar juna, tare da murya guda, dake cewa, babu wata al’ummar dake tozarta mata, dake da mutunci, a duniya.”